

Milena Hübschmannová: Romské hádanky

Metodické instrukce

PŘÍNOS K ROZVOJI OSOBNOSTI ŽÁKA PODLE RVP ZV:

- ❖ poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách v české a evropské společnosti;
- ❖ rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturních kontaktů k obohacení sebe i druhých;
- ❖ rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin;
- ❖ napomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní zázemí;
- ❖ učí vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

- ❖ kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální, kompetence občanské.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

- ❖ **kognitivní:** žák jmenuje hádanky, které zná; žák si rozšíří znalosti o romském etniku; žák se seznámí s romskou pohádkovou tvorbou.
- ❖ **psychomotorické:** žák sehraje roli účastníka hádankové seance; žák vyhledává podstatné informace v textu a zapisuje je do pracovního listu.
- ❖ **afektivní:** na základě poznání romské slovesné tvorby se žák zamyslí nad svým postojem k romskému etniku a k menšinám obecně a případně jej koriguje; žák je směřován k tomu, aby se hry účastnil pro radost ze z ní samotné a ne z touhy po vítězství.

TEMATICKÉ ZAMĚŘENÍ DLE RVP ZV:

- ❖ kulturní difference; etnický původ.
-

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY:

- ❖ komunikační a slohová výchova (rozvíjení komunikativních dovedností);
 - ❖ osobnostní a sociální výchova (kooperace, poznávání lidí, kreativita).
-

POŽADAVKY NA PŘÍPRAVU:

- ❖ kartičky s romskými hádankami.
-

DOPORUČENÉ METODY PRÁCE:

- ❖ práce s literárním textem; prožitkové metody (hádanková seance); řízený rozhovor se žáky.
-

DOPORUČENÁ LITERATURA:

1. HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Romské hádanky*. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-842-8.
 2. HORVÁTHOVÁ, J. *Základní informace o dějinách a kultuře Romů*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1999.
-

Úvodní část – fáze evokace

V úvodní části hodiny motivuje učitel žáky sdělením toho, co je v hodině čeká:

Dozvíte se, co všechno si vyprávěli staří Romové.

Každému z nás se bude téměř „kouřit z hlavy“.

Každý bude mít šanci zažít radost ze hry.

Nejprve učitel žákům krátce povypráví o vypravěčské tradici romského etnika. Připomene romské pohádky, ale upozorní také na hádankové seance a vyprávění hádankových příběhů.

Hlavní část – fáze uvědomění

❖ Aktivita č. 1: práce s literárním textem, řízený rozhovor se žáky

Cílem aktivity je poznání tradic a kultury romského etnika a jejich srovnání s kulturou vlastní, hledání podobností a odlišností na základě vlastní zkušenosti a úsudku.

Učitel rozdá do dvojic kartičky s těmito romskými hádankami (na druhé straně kartičky žáci najdou správné řešení):

Dovede říznout jako nůž, dovede léčit srdce, může tě přivést na správnou cestu a může ze správné cesty svést. (slovo)

Každému Bůh nadělí, někomu víc, někomu míň, nevidíš to, ale jak člověk otevře pus, hned víš, kolik toho kdo má. (rozum)

Čí uši jsou nejtvrdší? (uši hrnce)

Hned jsem tu a hned jsem tam, písničku si zazpívám. (ptáček)

Čtyři bratři pod jedním kloboukem. (stůl)

Jde to a nikdy se to nevrátí. (čas)

Koňské vlasy, dřevěný krk, ptačí hlas. (housle)

Jaký je Rom, když skočí do vápna? (hloupý, protože proč skáče do vápna?)

Žáci pracují s hádankami ve dvojicích. Po ukončení hádání odpovídají žáci na následující otázky:

1. *Která hádanka pro vás byla složitá? Která vás překvapila a proč? Která vás rozesmála?*
2. *Znali jste některou z romských hádanek?*
3. *Připomněla vám některá hádanka jinou, podobnou hádanku?*
4. *Jsou romské hádanky v něčem jiné?*

❖ **Aktivita č. 2: hra – hádanková seance**

Během předcházející aktivity si žáci vzpomněli určitě na mnoho hádanek, které sami znají. Z toho důvodu bude zahájena hra na „pravou romskou hádankovou seanci“, při které zvítězí ten, kdo řekne hádanku, na jejíž odpověď nikdo nepřijde. Odměnou pro vítěze je skutečnost, že by možná se svou obtížnou hádankou uspěl na skutečné romské hádankové seanci. Odměnou pro ostatní je radost, kterou hádanková hra přináší.

❖ **Aktivita č. 3: práce s literární ukázkou (samostatná práce)**

Další aktivitou je práce s krátkou romskou pohádkou, která je založena na principu hádanky.

Po přečtení ukázky následuje práce s pracovním listem, v němž žáci naleznou otázky a úkoly k textu. Žáci pracují nejprve samostatně, poté hledají odpovědi na otázky společně s celou třídou.

Pozn.: Úloha č. 2 je zásadní z hlediska naplňování cílů multikulturní výchovy. Mnozí žáci si určitě vyberou postavu staré Romky, protože vyvrála nad čertem i hrabětem svým rozumem a přirozenou chytrostí. Žáci jsou tak vedeni ke vnímání druhých bez předsudků, mohou se zamyslet nad svým vztahem k romskému etniku a případně jej modifikovat.

Závěrečná část – fáze reflexe

❖ **Aktivita č. 4: reflexe nově naučeného, dialog se spolužákem (práce ve dvojicích)**

V závěrečné fázi hodiny pracují žáci opět ve dvojicích. Jeden druhému položí následující otázky:

Co nového ses dnes dozvěděl/a o romských hádankách?

Líbila se ti romská pohádka Ďábelské listí?

Mají všechny pohádky něco společného?

Žáci ve dvojicích diskutují o svých odpovědích na uvedené otázky.

Milena Hübschmannová: Romské hádanky

Pracovní list

Ďábelské listí

Můj sladký, požehnaný, byl jeden hrabě. Byl ohromně lakomý, pro chudáka by peněženku neotevřel. Jednou k němu přišla jedna stará Romka a prosila o kousek chleba. Hrabě na ni poštvál psa. Romka ho proklela: „Čert tě vem!“

Jakmile to slovo vyřkla, čert je tu. „Tak hrabě, a jde se!“

„Kam se jde? Já nikam nejdu!“ Třese se hrabě strachy.

„Půjdeš se mnou do pekla,“ povídá čert.

Hrabě pláče jako děšť, prosí čerta, aby ho nechal naživu, ale čert už ho chytá za ruku. Stará Romka jen kouká. Proklela hraběte, to je pravda, ale netušila, že čert opravdu přijde. Bylo jí hraběte líto – Romové mají měkké srdce – a tak povídá čertovi: „Hele, čerte černej, nech ho, vidíš přece, že má malé děti.“

„Dobře,“ povídá čert, „já tě s sebou teda nevezmu, ale jedině když mi řekneš, jak se jmenuje listí, co roste v mé ďábelské zahradě. Když mi to neřekneš do zítra do rána, sprovedím tě ze světa.“

Čert odnesl hraběte ke své zahradě. V zahradě rostly velké, široké listy. Hrabě v životě takovéhle listy neviděl. Dal si zavolat zahradníky, odborníky na byliny – všichni koukají a tohle listí opravdu ještě nikdo neviděl. (Protože dříve tohle ďábelské listí na světě neexistovalo!)

Hrabě jde plačky za starou Romkou. „Ach, ach, cikánko, co si teď počnu?“

„Poslyš, hrabě,“ povídá ta stará Romka. „Dej mi jednoho tlustého berana, plný vůz jídla pro mou rodinu a já ti zítra řeknu, jak se to listí jmenuje.“

Hrabě dal Romce všechno, oč ho požádala. Romka rozdělila jídlo mezi děti a ostatní Romy a pak zahnal berana k čertově zahradě. Sama se schovala do křoví a čeká. Beran vlezl do zahrady a pustil se do ďábelského listí. Žere, žvýká, přežvykuje, poskakuje po zahradě, dupe po listí – a už je tu čert!

„Jedeš pryč z mého tabáku, ty berane pitomá!“ křičí čert a žene berana ze zahrady. Když čert zmizel, jde Romka za hrabětem a povídá: Jestlipak víte, hrabě, jak se to listí jmenuje? Jmenuje se tabák! (Tehdy ještě tabák neexistoval! To až ďábel to ďábelské listí zavedl na světě, aby lidem ničil zdraví.)

Hrabě poskakuje radostí a tleská: „Zavolejte čerta!“

Čert přišel a hrabě povídá: „Tak si poslechni, čerte, jak se to tvoje listí jmenuje. Tabák.“

„Máš štěstí, že si tu pěstuješ tak chytrou ženskou,“ povídá čert a pak zmizel jako dým. Hrabě dal Romce spoustu peněz, Romka šla ke svým dětem – a jestli neumřeli, žijou dodnes.

Úkol č. 1

V humorné pohádce, kterou jste si právě přečetli, vystupují tři hlavní postavy – hrabě, stará Romka a čert. Charakterizuj jednotlivé postavy pomocí přídavných jmen a svůj názor dolož vždy ukázkou z textu nebo krátkým vysvětlením.

HRABĚ

STARÁ ROMKA

ČERT

Úkol č. 2

Kdyby ses mohl stát hrdinou pohádky *Ďábelské listí*, kterou postavou bys chtěl/a být a proč? Kterou postavou bys naopak být určitě nechtěl/a a proč?

Chtěl/a bych být _____, protože _____

_____.

Nechtěl/a bych být _____, protože _____

_____.

Úkol č. 3

Odpověz na následující otázky:

Jak pomohla stará Romka hraběti? _____

Zasloužil si hrabě její pomoc? _____

Proč stará Romka hraběti pomohla? _____

Znáš podobné pohádky, v nichž na rozluštění hádanky závisí osud hrdiny? O jaké hádanky se jednalo?

Úkol č. 4

V závěru hodiny diskutuj se svým spolužákem. Polož mu následující otázky. Stejně otázky položí spolužák tobě.

Co nového ses dnes dozvěděl/a o romských hádankách?

Líbila se ti romská pohádka Ďábelské listí?

Mají všechny pohádky něco společného?